

Ἐξ Ἀθηνῶν παρὰ τῆς κ. Ζωῆς Βαλτατζῆ παρακληθεὶς νὰ τῇ εὖρω καλὴν Γερμανίδα παιδαγωγὸν διὰ τὰς θυγατέρας της, ἐπορεύθην πρὸς τὴν κ. Schepeler-Lette, ἧς ὁ πατὴρ ἀφιέρωσε μεγάλην περιουσίαν εἰς ἴδρυσιν τοῦ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Διαδόχου διατελοῦντος καταστήματος «Lette Verein», κύριον σκοπὸν ἔχοντος τὴν ἐκπαίδευσιν θυγατέρων πτωχῶν ὑπαλλήλων διὰ τὸ ἐμπόριον, τὰ χειροτεχνήματα κτλ. καὶ προσέτι τὴν προσωρινὴν ἐνοίκησιν διαθεσίμων διδασκαλισσῶν καὶ παιδαγωγῶν. Ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῆς Κυρίας ταύτης εἰς πάσας αὐτοῦ τὰς λεπτομερίας αὐτὸ ἐξετάσας, εὖρον εὐκόλως ἐν αὐτῷ τὸ ποθούμενον, καὶ ἔπεμψα εἰς Ἀθήνας, παιδαγωγὸν ἐπὶ ἔτη εἰς τὴν οἰκογένειαν τῆς κ. Βαλτατζῆ διαμείνας, πρὸς μεγάλην εὐχαρίστησιν ἀμοιβαίαν.

Μεταβὰς δ' εἰς τὸ θέατρον μετὰ τῆς θυγατρὸς μου Αἰμυλίας, εἶδον τὸ μονόπρακτον δράμα «Κλεοπάτραν» τοῦ ἡγεμόνος Γεωργίου, ἀνεψιοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος, οἷον μόνον εἰς ἡγεμόνα δύναται νὰ συγχωρηθῇ.

1875

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου ἐν Ἑλλάδι εἶχον περατωθῇ αἱ βουλευτικαὶ ἐκλογαί, καὶ τῇ 8|20 Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐξελέγη ὁ Κουμουνδοῦρος, διὰ ψήφων 136 πρὸς 17, καὶ ἀμέσως ἐκλήθη καὶ ν' ἀναλάβῃ τὸ Ὑπουργεῖον. Τίνες δ' ἦσαν αἱ τότε περὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, καὶ αἱ περὶ τῆς διπλωματικῆς ἀντιπροσωπίας ἰδέαι του, μοὶ ἦτο ἄγνωστον. Ἐξηκολούθουν ἐπομένως ἀταράχως, ὥς πρὶν τὸν ἡμιῖδιωτικὸν βίον μου.

Ἐξηκολούθησα καὶ ἐπεράτωσα τὴν ἐκδοσιν τῆς μεταφράσεως τῆς Ἱερουσαλήμ τοῦ Τάσσου, καί, ὥς εἶχον προτραπῇ ἄλλοτε ἐν Παρισίοις ὑπὸ τοῦ κ. Νίγρα καὶ ὑποσχεθῇ αὐτῷ, ἐζήτησα τὴν ἄδειαν τοῦ ν' ἀφιερῶσω αὐτὴν εἰς τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα τῆς Ἰταλίας. Εἰς ἀπάντησιν δ' ἔλαβον, οὐ μόνον τὴν Βασιλικὴν ἐγκρισιν, ἀλλὰ καὶ τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Ἰταλικοῦ Στέμματος.

Τῇ 20 Ὀκτωβρίου (6 Νοεμβρίου) ἔλαβον εἶδησιν ἐξ Ἀθη-
νῶν βαρέως προσβαλλοῦσάν με, ὅτι ὁ Γερμανικὸς πόλεμος καὶ
ἄλλην φοβεράν ἡπεῖλει νὰ μᾶς ἐπιβάλη θυσίαν, ὥς τοῦ ἀνεπιλή-
στου μου Αἰμυλίου, οὕτω καὶ τοῦ Ἀριστείδου ἀνεγνωρίσθησαν ἐκ
τῶν ὀλεθρίων ἐκείνων χρόνων προσβεβλημένοι οἱ πνεύμονες, δι' ὃ καὶ
ἐκεῖνος ἀπεφάσισεν ἐπίσης νὰ μεταβῇ εἰς Αἴγυπτον, ἀλλὰ, μετὰ
ταῦτα, τῆς διαγνώσεως ἐκείνης θεωρηθείσης ἀνακριβοῦς, ἐνευάρ-
ρησε καὶ μετεμελήθη. Μικρὸν δ' ἔπειτα τῷ ἐγεννήθη θυγάτριον,
ἡ Αἰμυλία.

Καθ' ἣν δ' ἡμέραν μᾶς εἶχε καταβάλει ἡ πρώτη ὀδυνηρὰ εἶ-
δησις ἐξ Ἑλλάδος, ὥς εἰς ἀντιπερισπασμόν, ἡ Κυρία Κοτσεβοῦ,
ἐλθοῦσα πρὸς ἡμᾶς, ἐπανελάβεν ὀριστικώτερον τὴν πρότασιν γά-
μου τῆς θυγατρὸς τῆς Λίζας μετὰ τοῦ Ἀλέξη. Συναινέσαντος δὲ
καὶ τούτου, μετ' οὐ πολὺ, τῇ 12|24 Νοεμβρίου, ἐπισήμως ἐτελέ-
σθη ὁ γάμος ἐν τῇ Ῥωσικῇ πρεσβείᾳ, ὥς παρανύμφων παρα-
στάντων τοῦ Ῥώσσου πρεσβευτοῦ κ. Οὐβρίλ καὶ τῆς κ. Μαρίας
Μαυροκορδάτου. Ἀπῆλθε δὲ μετὰ τῆς συζύγου του ἀμέσως μετὰ
τὸν γάμον, ἀπονεμηθέντος αὐτῷ καὶ τοῦ Γερμανικοῦ παρασήμου.

Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ χηρεύσασα γυναικαδέλφη μου, κ. Καίτη
Γρεῖρσων, μᾶς ἔγραψε, προτείνουσα νὰ λάβῃ παρ' ἑαυτῇ τὴν θυ-
γατέρα μου Αἰμυλίαν, ἀλλ' ἀπεκλίναμεν τὴν προσφοράν, μὴ θέ-
λοντες νὰ λάβῃ ἡ θυγάτηρ ἡμῶν ἀγωγὴν ξενικὴν.

Ὁ δὲ ἀνεψιός μου Ὁσκάρ Ἐϊδενσταμ ἐνυμφεύθη τὴν Ἀγ-
γλίδα Λεΐλαν Βούδ, στενὴν φίλην τῆς νύμφης μου Λουκίας, καὶ
ἐκ τῆς οἰκογενείας, ἣν εἶχον στενῶς γνωρίσει ἐν Παρισίοις.

Ὁ μέχρις ἐκείνου εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ὥς
Ὑφυπουργὸς ἐργαζόμενος κ. Ῥάδοβιτς, φιλικώτατος δὲ πρὸς με
διατελέσας, ἐπανῆλθε τότε εἰς τὴν θέσιν τοῦ εἰς Ἀθήνας, καὶ μοὶ
ἐζήτησε ν' ἀλληλογραφῶμεν. Περιγράψας δ' αὐτῷ τοὺς τότε τὸ
Ἑλληνικὸν Ὑπουργεῖον ἀποτελοῦντας, τῷ ἐβεβαίωσα κυρίως ὅτι
τοῦ Κουμουνδούρου τὸν χαρακτῆρα ἐδύνατο νὰ θεωρήσῃ ὥς
ἄξιον πάσης ἐμπιστοσύνης. Καὶ ὁ Ὑπουργὸς κ. Bülow μοὶ ἦτο
ὅμως οὐχ ἥττον περιποιητικὸς, καίτοι δημόσια μὴ ἐκτελοῦντα κα-
θήκοντα, προθύμως, ἐπὶ τῇ παρακλήσει μου, ἔδωκε διαταγὴν πρὸς

διάβασιν διὰ Γερμανίας ἵππων τοῦ ἡγεμόνος Στούρζα, ἐπικαλεσθέντος τὴν ἐπὶ τούτῳ μεσιτείαν μου. Καὶ ἐξ Ἀθηνῶν δ' ἐπέτυχον νὰ προβιβασθῇ ὁ σοφὸς Κούρτιος εἰς τὸ παράσημον τῶν Ἀνωτέρων Ταξιαρχῶν.

Ἰδιωτεύων δ' ἐν Βερολίνῳ, ἡσχολούμην, οὐχ ἥττον, τὸ κατὰ δύναμιν, εἰς ὑπεράσπισιν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, καὶ ἰδίως σχετισθεὶς μετὰ τοῦ κ. Pinder, διευθυντοῦ τῆς Βορειογερμανικῆς Ἐφημερίδος, ἐπετύγχανον τὴν ἐν αὐτῇ καταχώρισιν ἄρθρων φιλελληνικῶν, ὅπερ, διὰ τὸν ἡμιεπίσημον αὐτῆς χαρακτῆρα, εἶχεν οὐ μικρὰν σπουδαιότητα.

Εἰς τῶν σοφωτέρων γνωρίμων μου ἦν τότε ὁ Ἐπίσημος Γεωγράφος Κεϊπερτ, ὅστις μὲ εἰσήγαγεν εἰς τὰς ἐσπερινὰς συναναστροφὰς τῶν Ἀκαδημαϊκῶν καὶ Καθηγητῶν (Akademischer Cirkel), ἅπαξ καθ' ἑβδομάδα μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των εἰς ξενοδοχεῖον (Friedrichstrasse 231), καὶ ἐπορεύθην ἐκεῖ ἐνίοτε, ἀλλ' οὐχὶ λίαν συνεχῶς, διότι εὗρον τὰς συνεντεύξεις ἥττον διανοητικὰς ἢ ὅ, τι ἤλπιζον, καὶ ἀφορώσας μᾶλλον τὸ δεῖπνον, εἰς ὃ προεξῆρχεν ὁ ζύθος.

Περὶ τῆς πορείας δὲ τοῦ νέου Ὑπουργείου καὶ περὶ τῶν προθέσεων αὐτοῦ, ὥς πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν Πρεσβειῶν, ἐξηκολούθουν αἱ ἐξ Ἀθηνῶν εἰδήσεις οὕσαι ἀντιφατικά. Μία τῶν τότε γνωστοτέρων ἐφημερίδων, ἡ Παλιγγενεσία, ἔγραφεν, ὅτι Πρεσβεῖαι εἰσὶ περιτταί, καὶ ἀρκοῦσιν οἱ Ἐπιτετραμμένοι, καθὼς ἐν Ἀθήναις τινὲς ἐπρέσβευον, ὅτι περιττὴ ἦν ἡ Ἀκαδημία, ὑπάρχοντος Συλλόγου Παρνασσοῦ, περιττὴ ἡ ἱδρυσις Ἐθνικοῦ Θεάτρου, ὅτε ἑταιρεῖαι ἀδόντων καφενείων ἤρχοντο ἐξ Ἰταλίας καὶ ἐκ Γαλλίας, καί, ὅπως ἄλλοτε ὁ Ἀρμανσπέργης καὶ ὁ Μανούσης ἀπέκρουον τὰς προτάσεις μου, περὶ ιδρύσεως Πανεπιστημίου, ἀφ' οὗ εἶχομεν δημοτικὰ σχολεῖα. Εἰς ἄτοπον δὲ καὶ ἀπαίσιον διάβημα ὤθησε τὸ νέον Ὑπουργεῖον ἢ αὐτὸ ὑποστηρίζουσα καὶ ἐπ' αὐτοῦ πιέζουσα ἀρχαία ἀντιπολίτευσις, εἰς τὴν εἰς δίκην εἰσαγωγὴν τοῦ πρῶην Ὑπουργείου Βούλγαρη, ὅστις, μετὰ τὸ οἰκτρὸν τοῦτο πέρας τοῦ μακροῦ πολιτικοῦ του σταδίου, ὀφειλόμενον ὅμως ἐν μέρει καὶ εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ σφάλματα, μὴ ἀνακύψας

πλέον, μετ' οὐ πολὺ καὶ ἀπέθανε. Περὶ τῆς δίκης δὲ ταύτης ὁμιλῶν μοι ὁ πολὺς περὶ τὴν νομικὴν ἐπιστήμην Γνέϊστ, εἰς ὃν εἶχε γράψῃ ἐξ Ἀθηνῶν ὁ υἱὸς τοῦ Βούλγαρη, μοὶ ἔλεγεν ὅτι ἐστὶ μὲν σύμφωνος πρὸς τὰς συνταγματικὰς ἀρχάς, ἀλλ' ὅτι τὸ τοιοῦτο Σύνταγμα καταστρέφει τὴν Ἑλλάδα, ὥς καὶ πάντα τὰ μικρὰ κράτη. Ἡ ἀπαίσιος δι' αὕτη δίκη, ἄνευ οὐδεμιᾶς ὠφελείας, ἐξῆπτε καὶ διηρέθιζε τὰ πάθη εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἡ Βουλὴ πᾶσα ἐξανέστη κατὰ τοῦ Τρικούπη, ἐν τοῖς ἀτόποις διαπληκτισμοῖς, ὑβρίσαντος τὸν Κουμουνδοῦρον **βάνανσον**.

Κατὰ τὴν 12)24 Νοεμβρίου μᾶς κατεθορύβησε τὴν νύκτα βαρὺς ἐφιάλτης καταλαβὼν τὴν Καρολίαν, ἴσως προάγγελος τῆς ὀλεθρίας νόσου, ἣτις μᾶς ἐπεφυλάττετο.

Ἦν δὲ τότε ἐν Βερολίνῳ ἡ ἀνεψιά μου Ζωὴ μετὰ τοῦ συζύγου της, τοῦ Ἐπισκόπου ἐν Ὁξωνίᾳ Θόμψωνος, ὅστις ἡμέραν τινὰ (τῇ 13)25 Νοεμβρίου) εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν ἐκκλησίαν, εἰς ἣν τὸν συνωδεύσαμεν, ἠγόρευσε διὰ μακρῶν καὶ θαυμασίως περὶ τοῦ ὕλισμοῦ τοῦ Λουκρητίου καὶ τοῦ θειῆσμοῦ τοῦ Παύλου.

Μίαν δ' ἐβδομάδα μετὰ ταῦτα ἔλαβον ἐπιστολὴν τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Βρασιλίας, ἐπιστέλλοντός μοι, ὅτι ἐμελέτα νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ἑλλάδα. Συγχρόνως ἐμηνύθην ὑπὸ τοῦ Κουμουνδοῦρου, ὅτι εἰς τὸν προὔπολογισμὸν ἐμέλλε νὰ περιλάβῃ τὰς πρεσβείας.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δεκεμβρίου κατέπληξε πάντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον τὸ ἐπεισόδιον τοῦ Bremenhaven, ἡ αὐτοκτονία τοῦ ἀπαισίου κακούργου, ὅστις τὰ τὸν Ὠκεανὸν διαπλέοντα πλοῖα κατεπόντιζε δι' ἐκπυρσοκροτικῆς μηχανῆς, ἣτις ἦν ὁμοιότητι πρὸς ἣν ὁ Fay, ἐφευρών, μοὶ εἶχε δείξει ἐν Ἀμερικῇ.

Περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ ἔτους ἐπανεῖδον ἐν Βερολίνῳ πρεσβύτιδα, ἣν, ὥς παιδίον ἄλλοτε, καὶ αὐτὸς παιδίον, περιπαθῶς ἠγάπων, τὴν κυρίαν Ὀδοβέσκου, τὸ γένος Καρακάση, Ἑλληνίδα τὴν καταγωγὴν, ἐν Ρωμανίᾳ νυμφευθεῖσαν, μεταβαίνουσαν δ' εἰς τὴν Μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν, ὅπου ὁ γαμβρός της, κ. d'Anvil, ἦν Πρόεδρος τῆς Γαλλίας.

Αἱ ἐξ Ἑλλάδος ἐφημερίδες ἐδημοσίευσαν, κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, ἄρθρον τοῦ Τρικούπη, λέγοντος ὅτι **ἐτιμώρησε** τοὺς

πρέσβεις, ὡς δεχθέντας διορισμοὺς παρανόμως γενομένους, διότι ὁ μισθὸς αὐτῶν δὲν εἶχε κυρωθῆ ὑπὸ τῆς Βουλῆς. Ἄλλ' εἰς τοῦτο ἀπῆντησα διὰ τῶν ἑφημερίδων καὶ ἐγώ, τὰ γραφέντα λέγων ἀνατροπὴν πάσης ὀρθῆς πολιτικῆς θεωρίας, ἀποκρούων τὴν τιμωρίαν, καθ' ὅσον τὴν εὐθύνην τῶν πράξεών της ἔχει μόνη ἡ Κυβέρνησις, οὐχὶ δὲ καὶ οἱ πολῖται, ὧν ὑπακοὴ ἐστὶ τὸ καθήκον.

Ἄλλη δ' ἑφημερὶς καθήπτετο ἀξιολόγου ἔργου. ὃ ἐδημοσίευσεν ὁ υἱός μου Ἀριστείδης, περὶ στρατολογίας καὶ ὁργανισμοῦ τοῦ στρατοῦ, διῃσχυριζομένη ὅτι τὸ ἔργον ἦν ἡ ἀπλῆ ἀντιγραφὴ νόμου, ἐκδοθέντος ὑπὸ τοῦ Δελιγεώργη· ἀλλ' ὁ Ἀριστείδης ἀπῆντησεν εἰς ταῦτα θριαμβευτικῶς.

Χαρμόσυνοι δ' ἀγγελίαι ἤρξαντο ἀφικόμεναι ἐξ Ὀλυμπίας περὶ τῶν πρώτων πολυτίμων εὐρημάτων αὐτόθι ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν, ὑπὲρ ὧν ἐγὼ θερμῶς εἶχον συνηγορήσει.

Μίαν τῶν ἐσπερῶν, εἰς πολυάνθρωπον συναναστροφὴν τοῦ Καθηγητοῦ κ. Γνέϊστ, παρετήρησα ἄνδρα μικρόσωμον, ἔχοντα μεγίστην τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκφραστικωτάτην τὴν φυσιογνωμίαν. Ἐρωτήσας δ' ἔμαθον ὅτι ἦν ὁ ἐπίσημος μυθιστοριογράφος Ἀουερβάχ. Ὅτε δ' ἐγνωρίσθην μετ' αὐτοῦ, μοὶ ἐπρότεινε νὰ πέμψῃ τὰ βιβλία του εἰς τὸν Βασιλέα, ἀλλὰ μοὶ προσέθηκεν, ὅτι ἔχει ἀξίωσιν νὰ τῷ δοθῇ, εἰς ἀμοιβήν, τὸ παράσημον, καὶ τοῦτο οὐχὶ μικρότερον τοῦ Μεγαλοσταύρου. Τῷ ἀπῆντησα δέ, ἐννοεῖται, ὅτι ἐντολήν ἔχω νὰ μὴ προτείνω ἐν γένει περὶ ἀποστολῆς βιβλίων εἰς τὸν Βασιλέα. Τοῦτο, ὅμως, δὲν μ' ἐκώλυσε νὰ συνδεθῶ μετὰ ταῦτα εἰς στενὰς σχέσεις μετ' αὐτοῦ.

Τέλος δέ, κατὰ τὰς ἐσχάτας ἡμέρας τοῦ Δεκεμβρίου, ἐκυρώθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς ὁ προϋπολογισμός, περιέχων καὶ τὴν δαπάνην διὰ τὰς πρεσβείας, καὶ μοὶ ἀνηγγέλθη ἰδιωτικῶς ἐξ Ἀθηνῶν, ὅτι πρόκειται νὰ μείνω ἐν Βερολίνῳ.

